

Indukční ohřev obruče rotoru turbogenerátoru

Jaroslav Bublík

Katedra elektroenergetiky a ekologie, Západočeská univerzita v Plzni

Induction heating of the shrink-ring

Abstract

In this paper I deal with induction heating of the shrink-ring. First, I describe advantages of using induction heating in industrial applications. Then I write about concrete problem – heating of the shrink-ring. I determine conditions that are necessary to fulfil during the heating process. Further I mention the method of problem solving and in the end I write about computer simulation of the process and evaluate the results.

Keywords

Induction heating, shrink-ring, frequency, electric current, heating time, thermal field, dilatation field.

Úvod

Indukční ohřev se dnes řadí k nejvíce užívaným elektrotepelným ohřevům. Důvodem jsou jeho výjimečné vlastnosti. Pro mnoho průmyslových využití představuje indukční ohřev nejlepší a často jediný možný způsob ohřevu.

Hlavními výhodami indukčního ohřevu jsou:

- vznik tepla přímo ve vsázce
- velká hustota energie → velmi rychlý ohřev
- v porovnání s ostatními metodami nižší spotřeba elektrické energie
- možnost lokálního ohřevu
- volbou kmitočtu lze ovlivnit tloušťku vrstvy ve vsázce, ve které teplo vzniká
- vysoká spolehlivost

Průmyslové využití indukčního ohřevu

- Indukční prohřívací zařízení – jsou využívána hlavně v sériové výrobě. Nahradila palivové pece vytápěné plynem, uhlím nebo topnými oleji, kde trval ohřev příliš dlouho a docházelo k oxidaci povrchu a ke ztrátám materiálu vsázky opalem. Tato zařízení pracují na principu vzduchového transformátoru.
- Indukční tavicí pece – indukční kelímkové pece, indukční kanálkové pece. Vsázka se nachází v nádobě (kelímku) a během procesu je roztavena.
- Zařízení pro povrchové kalení – vsázka je zahřívána na kalicí teplotu a následně prudce zchlazena. Důležitá je volba vhodné frekvence - závisí na ní tloušťka prohřáté vrstvy materiálu.
- Zařízení pro indukční pájení
- Zařízení pro indukční svařování

Příklad - ohřev obruče rotoru turbogenerátoru za účelem její demontáže

Mým úkolem bylo navrhnout ohřev obruče nasazené na rotor turbogenerátoru. Obruč zabezpečuje čela vinutí rotoru proti působení odstředivých sil. Je vyrobena z nemagnetické oceli CrMn1818 (obchodní značka P 900), která odolá korozi pod mechanickým napětím. Následná dilatace obruče umožní její demontáž. Při ohřevu je nutné splnit následující podmínky:

- 1.) Minimální vůle mezi obručí a rotorem v průběhu snímání obruče musí být 0,5 mm. Potřebná radiální dilatace poloměru obruče činí minimálně 3 mm.
- 2.) Maximální lokální teplota obruče nesmí přesáhnout teplotu 390°C.

Jelikož obruč nesmí být během ohřevu místně přehřívána, je nemožné použít autogenní hořáky ani odporový ohřev. Je tedy nutné použít ohřev indukční.

Řešení úkolu

Pro úspěšné řešení problému je nutné najít optimální hodnoty tří veličin:

Doba ohřevu t [min] – ohřev nesmí být příliš rychlý, jinak nastane velký rozdíl teplot mezi nejstudenějším a nejteplejším místem obruče. Dle zadavatele je optimální doba ohřevu $t = 10 - 20$ minut.

Proud procházející induktorem I [A] – přibližná velikost proudu se vypočítá pomocí rovnice pro výkon, který je zapotřebí k ohřevu

$$P = \frac{Gc(T_2 - T_1)}{t} \quad (1)$$

P – potřebný výkon [W]

G – hmotnost obruče [kg]

c – měrná tepelná kapacita materiálu obruče [J/kgK]

T_1 – teplota obruče před ohřevem [°C]

T_2 – maximální teplota obruče [°C]

t – doba ohřevu [s]

Známe-li napětí zdroje, na který bude ohřívací zařízení připojeno, můžeme vypočítat proud I. Pro zadaný případ je optimální hodnota elektrického proudu $I = 3$ kA.

Kmitočet f [Hz] – pro jeho určení zavedeme zjednodušující předpoklad. Vsázka (obruč) je uvažována jako dutý válec s vnějším poloměrem r_2 a vnitřním poloměrem r_4 . Vsázka je nemagnetická, její relativní permeabilita je $\mu_r = 1$. Pro účinný přenos energie z induktoru do vsázky je možné použít poměrně široké spektrum kmitočtů. Nejúčinnější přenos nastane za podmínky, že činný odpor vsázky a její reaktance jsou stejně velké (obě tyto hodnoty jsou přepočteny do obvodu cívky).

Jsou-li známy rozměry vsázky a její materiálové vlastnosti, nikoli však frekvence, je nutné provést výpočet iterační metodou. Postup je následující:

- 1.) Zvolíme kmitočet.
- 2.) Vypočítáme hloubku vniku a .
- 3.) Vypočítáme hodnotu argumentu x_2 .
- 4.) Pro daný argument odečteme z diagramu pro ohřev duté nemagnetické vsázky [1] hodnotu s_2 ($s_2 = x_2 - x_4$).
- 5.) Vypočítáme hodnotu argumentu x_4 .

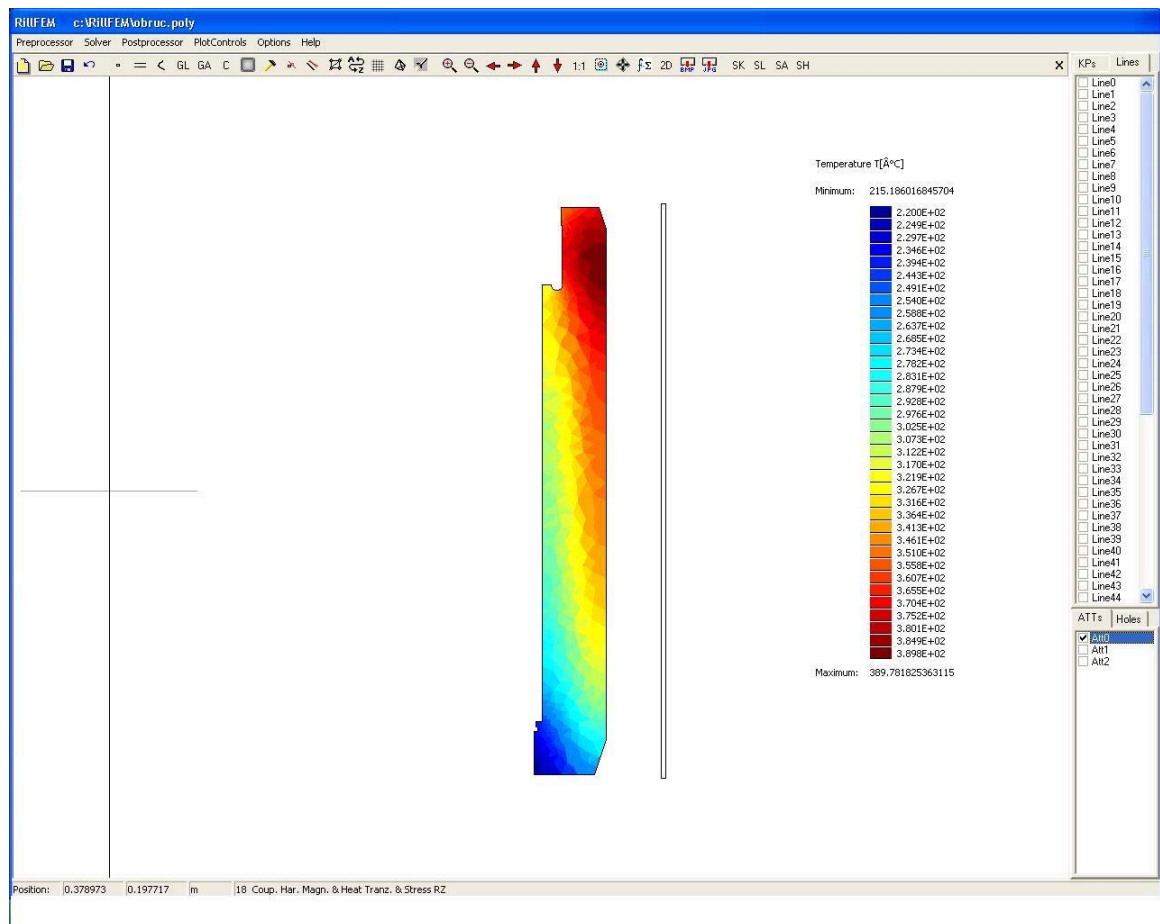
- 6.) Vypočítáme poloměr r_4 .
  - 7.) Porovnáme vypočtenou hodnotu r_4 s hodnotou skutečnou.
  - 8.) V případě, že se hodnoty liší, zvolíme jiný kmitočet a celý postup opakujeme.
- Pro argumenty platí následující rovnice:

$$x_i = \sqrt{2} \frac{r_i}{a} \quad (2)$$

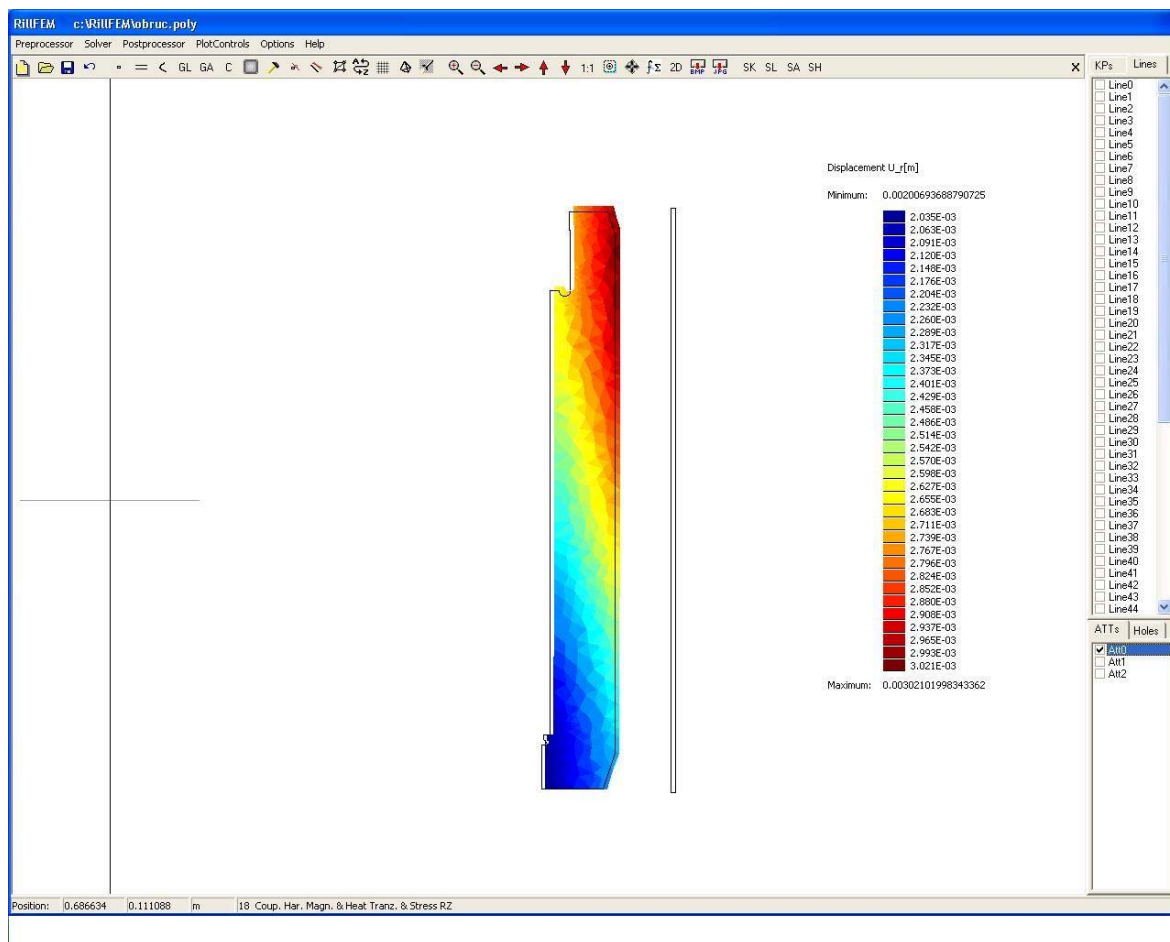
Jelikož je možné použít relativně široké spektrum frekvencí při zachování dobré účinnosti, lze ohřívací zařízení napájet síťovým kmitočtem $f = 50 \text{ Hz}$. Odpadnou tím finanční náklady spojené se zakoupením a montáží měniče kmitočtu.

Simulace v programu RIIIFEM

Pro výše uvedené hodnoty jsem provedl simulace v softwaru RIIIFEM. Výsledky jsou znázorněny na následujících obrázcích.

Obr. 1 – Teplotní pole při ohřevu obruče

Obr. 2 – Dilatační pole při ohřevu obruče

Závěr

Jak je patrné na obrázcích 1 a 2, navržené zařízení vyhovuje oběma podmínkám. Dilatace povrchové vrstvy obruče činí přibližně požadované 3 mm a teplota obruče na žádném místě nepřekračuje 390°C. Přesto i nadále na přání zadavatele zkoumám další možnosti ohřevu – zejména použití zdrojů o vyšším kmitočtu.

Ing. Jaroslav Bublík
 FEL – KEE
 Západočeská univerzita v Plzni
 Univerzitní 8
 301 00 Plzeň

Tel.: +420 377 634 319
E-mail: bublik@kee.zcu.cz

Literatura

- [1] Langer, E. - Kožený, J.: Elektrotepelná zařízení indukční. Skriptum VŠSE Plzeň, 1982.
- [2] Langer, E.: Teorie indukčního a dielektrického tepla. ČSAV, 1979.